Hur ska vattenförvaltningen organiseras?

Vattenorganisationsutredningens slutbetänkande

Hydrotekniska sällskapet Ultuna 20200129

Björn Sjöberg

Havs och Vatten myndigheten

Utredningen uppdrag

Att *utreda* och *utvärdera* ansvarsfördelningen, beslutande-rätten och organiseringen av myndigheterna inom vattenförvaltningen.

- föreslå hur organisationen bör vara utformad för att underlätta en effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning
- föreslå hur finansieringen av de åtgärder som följer av åtgärdsprogrammen bäst kan säkerställas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredning

- Särskild utredare: Karolina Ardesjö Lundén
- Huvudsekreterare: Helena Leijon
- Sekreterare: Christer Åström, Marie Römpötti, Patrik Bremdal
- Experter: Cecilia Alfredsson, Elisabet Andersson, Anna M Carlsson, Katarina Eckerberg,, Ann-Sofie Eriksson, Peder Eriksson, Michael Frisk, Thomas Gerenstein, Susanne Gerland, Niclas Hjerdt, Josia Hort, Olof Johansson, Anna Josefsson, Helena Kjellson, Joakim Kruse, Ingela Lindquist, Roland Löfblad, Mark Marissink, Cecilia Näslund, Gunilla Renbjer, Malin Rinnan, Lennart Sandebjer, Björn Sjöberg, Agneta Staff, Jan-Olof Sundby, Peter Sörngård, Helena Wickström, Thomas Sandberg, Helena Andreason, Anna Jöborn
- Utredningstid 14 september 2017- 31 december 2019, förlängt 2 månader pga tillägg om miljöövervakning
- 1260 sidor inkl bilagor

Dagens system

- Fem vattendistrikt
- Fem länsstyrelser är vattenmyndigheter (Norrbotten, Västernorrland, Västmanland, Kalmar, Västra Götaland)
- Fem vattendelegationer är beslutande
- Alla länsstyrelser har beredningssekretariat
- HaV och SGU har föreskrifts-, vägledning- och samordningsansvar
- Många aktörer tar fram underlag
- Många myndigheter och alla kommuner berörs

Utredningens iakttagelser och bedömningar

- Det arbete som hittills utförts inom vattenförvaltningen har skapat en stabil bas för det fortsatta arbetet.
- Det finns behov av förändring både vad gäller organisation, beslutanderätt, arbetsformer och finansiering.
- Det behövs tydligare styrning, tydligare förvaltningsstruktur, lokal förankring och stärkt finansiering
- Förvaltningen behöver stärkas på nationell såväl som avrinningsområdesnivå.
- Den akvatisk övervakningen behöver samordnas och stärkas
- Rapportering och utvärdering behöver utvecklas och stärkas
- Åtgärdsarbetet behöver stärkas

Övergripande slutsatser

- Vattenförvaltningen behöver effektiviseras för att bli mer samordnad, förankrad och ändamålsenlig.
- Det behövs tydlig statlig strategisk styrning där riksdagen och regeringen har tydligare roller och där styrsignaler, finansiering och uppföljning hänger ihop.
- Vattenförvaltningen behöver utvecklas, förstärkas och organiseras utifrån ordinarie förvaltningsstruktur.
- Avrinningsområdesperspektivet och det regionala arbetet behöver förstärkas
- Åtgärdsarbetet behöver förstärkas och det behöver vidtas fler konkreta fysiska åtgärder i vattnen

De viktigaste ändringarna …

- Arbetet på avrinningsområde stärks
- Kommunernas roll stärks och tydliggör
- Länsstyrelsernas roll stärks och tydliggörs
- Alla berörda myndigheter får skyldighet att samverka på regional såväl som nationell nivå
- Nationell styrning stärks genom tydligare roll för politiken och ökat ansvar för HaV och SGU
- Vattenmyndigheterna avskaffas och deras uppgifter fördelas regionalt och nationellt
- Tydligare mandat för HaV och SGU vad avser miljöövervakning
- Åtgärdsarbetet stärks

Organisationsförslaget i sammanfattning…

- Regeringen tar fram skrivelse till riksdagen om nationell handlingsplan och beslutar om åtgärdsprogram
- Myndigheter tar fram underlag till nationell handlingsplan och åtgärdsprogram för distrikten
- Vattenmyndigheternas uppgifter förs över till både nationell nivå och avrinningsområdesnivå
- Konkret myndighetsgemensam åtgärdsplanering inom varje avrinningsområde

Organisation

Avrinningsområde

- Kommuner
- Länsstyrelser
- Övriga myndigheter
- Lokala referensgrupper, vattenråd

- Identifiera behov av åtgärder
- Planera åtgärder
- Ta fram kunskapsunderlag
- Statusklassa
- Förslag på MKN
- Regional övervakning

Avrinningsdistrikt

- Regeringen
- HaV
- SGU

- Distriktsvisa ÖP, ÅP, FP
- Samråd

Nationellt

- Riksdag, regering
- HaV, SGU, SMHI
- Nämndmyndighet
- Övriga myndigheter
- Nationell referensgrupp

- Nationell handlingsplan
- Beslut MKN
- Beslut ÅP

Förslag om planeringsarbetet

- Nationell handlingsplan, bereds av HaV och SGU i samverkan, beslutas av Riksdagen
- Operativa åtgärdsplaner på avrinningsområdesnivå, bereds av länsstyrelserna i samverkan, HaV utvärderar
- Distriktsvisa övervakningsprogram, bereds av HaV och SGU i samverkan,
- HaV och SGU ska ansvara för vattenförekomstindelning
- Länsstyrelserna ska i samverkan med kommuner och andra ansvara för kartläggningen och analys och förslå KMV och normer
- HaV och SGU ansvarar för aggregering på distriktsnivå
- HaV ansvarar för arbetsprogram o väsentliga frågor
- HaV bereder underlag för nationellt åtgärdsprogram
- HaV och SGU ska besluta om distriktsvisa förvaltningsplaner och övervakningsprogram
- Nationell nämnd ska besluta om normer
- Nationell referensgrupp
- HaV ansvarar för fördjupad utvärdering vart sjätte år

Effekter och förslag om åtgärdsarbetet

- Förbättrade förutsättningar för genomförandet av både administrativa och fysiska åtgärder genom handlingsplan nationell beslutad ÅP samt avrinningsområdesvis åtgärdsplanering
- Utvecklad samverkan mellan myndigheter och kommuner respektive mellan privata och offentliga aktörer.
- Förstärkning av de administrativt åtgärdsarbete via nya styrmedel och finansiering
- Särskilda insatser för att uppmuntra till ökat fysiskt åtgärdsarbete (vattenavgift, projektifiering, åtgärdssamordnare)

Konsekvensbedömning

- Tydligare styrning – ökat resursbehov på central nivå
- Ökat engagemang från kommun – ökat resursbehov på länsstyrelse och kommunnivå
- Tydligare ansvarsfördelning – en effektivisering
- Risk för kompetensförlust – övergångslösning med regionala kontor
- Effektivare förvaltning – leder till hållbar vatten(resurs)förvaltning

Finansiering

- Finansieringen av vattenförvaltningen bör vara en integrerad del av den ordinarie statliga finansiella styrningen och budgetprocessen.
- Befintliga medel omfördelas till HaV, SGU och länsstyrelserna pga omfördelade arbetsuppgifter
- Ytterligare medel till HaV och SGU permanent samt till länsstyrelserna under tre år
- Utred en vattenförvaltningsavgift

Särskilda yttranden

- Jan Olof Sundby Energiföretagen – positiv men önskar ökat inflytande från näringen och sektorsmyndigheter
- Helena Andreason Lrf – positiv men har synpunkter på nämnden och en önskan om att lyfta fram lokal samverkan och åtgärdssamordning
- Thomas Sandberg SVAF – är delvis positiv men vill att länsstyrelserna och inte HaV ska ta över större delen av vattenmyndigheternas uppgifter
- Sara Nordström SGU – positiv men vill att SGU tilldelas mer resurser än vad som föreslagits
- Ann-Sofi Eriksson (SKR), Peter Sörngård (Sv vatten)- tillstyrker
- Joakim Kruse VM, vill behålla vattenmyndigheterna och bilda regionala nämnder för att inte tappa fart i arbetet och för att det saknas skäl för att lägga ned vattenmyndigheterna. Vattenmyndigheterna bör få ansvar för miljöövervakning och HaV bör på sikt ska ta över SGUs roll!

Tack!